

Ders Kitaplarında Yer Alan Yöresel Özellikler

Region Features Included In The Textbooks

Doç.Dr.Ahmet ÇOBAN*
Dr.Öğretim Üyesi Serdar ERKAN**

Öz:

Toplumlar, sosyal kimliklerini sahip oldukları kültürel değerlerle tanımlamaya çalışırlar. Bireylerin sosyokültürel kazanımlara, amaçlı, programlı ve planlı bir şekilde sahip olmalarını sağlama sorumluluğu taşıyan eğitim sistemleri, bu sorumluluklarını ders kitapları ile yerine getirmeye çalışırlar. Giyim-kuşam, yiyecek ve içecekler, tarihi şahsiyetler ve eserler, oyunlar, eşyalar, müzikler ve merasimler toplumların kültürel mirasın temel unsurları olarak değerlendirilmektedir. Toplumlar, kültürel kimliklerini bu temalarla ifade etmeye çalışırken, bireylerinde aidiyet duygusunun oluşmasını amaç edinirler. Bu temalar ile ilgili araştırmalarda yer alan bilgilerin bir kısmının ifade edilmesi, araştırmanın önemine katkı sağlayacaktır. Büyümekte ve gelişmekte olan bireylere, aileden sonraki toplumsal hayatın ilk basamağı olan temel eğitimde yukarıda yer verilen sosyokültürel unsurlar hakkında bilgilerin kazandırılmasında, eğitim-öğretim sürecinin vazgeçilmezi olan ders kitapları önemli bir role sahiptir. Ders kitaplarında, bu unsurlara ne kadar ve nasıl yer verildiği, hangi yörelerle ilişkili olarak yer aldığı, araştırmaya değer bir konudur.

Araştırmanın amacı, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarını yöresel kavramlar açısından incelemek ve gerekli değerlendirmeleri yapmaktır.

Araştırmada, nitel araştırma yöntemine dayalı doküman incelemesi tekniğinden

* Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, ahcoban@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8177-5670

** Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, serdar.erkana@dicle.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6096-749X

yararlanılmıştır. Kitaplara, Milli Eğitim Bakanlığının internet sitesinden ulaşılmış, orijinallikleri kontrol edilmiş, kitaplarda yöresel özellikler ile ilgili ifadeler anlamlı bir şekilde analiz edilerek gerekli kontroller yapıldıktan sonra, temalarına göre kategorik hale getirilerek sayısallaştırılmıştır. Araştırmada, her ders kitabında, yöresel özelliklerin yer almadığı ve bir kısım yöresel özelliklerin ait olduğu yerlerle ilgili herhangi bir bilginin belirtilmediği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Ders, Kitap, Yöre, Kavram.

Abstract:

Societies try to define their social identities with their cultural values. Education systems, which are responsible for ensuring that individuals have socio-cultural achievements in a purposeful, programmed and planned way, try to fulfill these responsibilities with textbooks. Clothing, food and beverages, historical figures and artifacts, games, goods, music and ceremonies are considered as the basic elements of the cultural heritage of societies. While societies try to express their cultural identities with these themes, they aim to create a sense of belonging in their individuals. Expressing some of the information in the research on these themes will contribute to the importance of the research. Textbooks, which are indispensable for the education-teaching process, have an important role in helping growing and developing individuals gain information about the socio-cultural elements mentioned above in basic education, which is the first step of social life after the family. It is worth researching how much and how these elements are included in the textbooks, and in which regions they are included.

The aim of the research is to examine the Life Studies, Social Studies and Turkish textbooks in terms of local concepts and to make the necessary evaluations.

In the research, document analysis technique based on qualitative research method was used. The books were accessed from the website of the Ministry of National Education, their originality was checked, and the expressions related to the regional characteristics in the books were analyzed in a meaningful way and after the necessary controls were made, they were categorized according to the themes and digitized. In the research, it has been observed that in every textbook, local features are not included and there is no information about the places where some regional features belong.

Keywords: Course, Book, Region, Concept.

GİRİŞ

Toplumlar, sosyal kimliklerini sahip oldukları kültürel değerlerle tanımlamaya çalışırlar. Bu kültürel zenginlikleri yaşatmak için gelecek kuşaklara aktarmayı önemli bir sorumluluk olarak bilirler.

Her toplum varlığını sürdürmek ve uzun süre ayakta kalabilmek için yeni kuşaklara, toplumsal yapıya uygun kurallar ve değerler sisteminden oluşan yaptırımlar uygulamaktadır. Çünkü “toplumsal hayatı mümkün kılan, paylaşılan bu değerlerdir” (Toklu, 2002, akt. Özkan, 2010).

Eğitim, genel olarak, “bireyin toplumsallaştırılması” süreci olarak ifade edildiğine göre, toplumlar da sosyal özelliklerini oluşturan unsurları eğitim ve eğitim kurumları aracılığıyla kendi bireylerine kazandırmak çabasındadırlar. Eğitim kurumları, bireylerin sosyalleşmesinde ve kültürel kazanımlarında etkili araçlardır. Bireylerin sosyo-kültürel kazanımlara, amaçlı, programlı ve planlı bir şekilde sahip olmalarını sağlama sorumluluğu taşıyan eğitim sistemleri, bu sorumluluklarını ders kitapları ile yerine getirmeye çalışırlar.

Alkan’a (1979) göre, eğitimde kuşaklar boyu kullanılan kitabın yerini hiç bir eğitim ortamı tutamamaktadır. İçerik ve işlev yönünden hiç bir ortam kitaba eşit değildir. Öğrencilere eğitim programları ile ilgili etkinliklerde üzerinde çalıştıkları konularda bilgi veren, belirli ipuçları barındıran ve onları hedefler doğrultusunda gerekli davranışları kazanmak üzere inceleme ve araştırma yapmaya yönlendiren ortam, ders kitaplarıdır (Mazlum ve Mazlum, 2016). Gerek öğrenci çalışma gereçleri, gerekse öğretme-öğrenme süreçlerinde kullanılan öğretim gereçleri arasında yer alan ders kitabı, temel bir araç olarak özel bir önem taşımaktadır (Keser, 2004). Yalın’a (1996) göre ise, öğretmen, dersin amaçlarını, öğrencilere uygulanacak testleri, öğretim stratejilerini ve ödevleri, kullanılan ders kitaplarına göre belirlemekte; ders kitabı öğretmene sınıf içi öğretme-öğrenme faaliyetlerine yönelik fikirler vermektedir (Mazlum ve Mazlum, 2016).

Bir toplumun eğitimi sistemi, o toplumun hayata bakışını, yetiştirmeye çalıştığı insan tipini belirlemede önemlidir. Ders kitapları da, eğitim sistemlerinin önemli materyalleri olduğuna göre, bir eğitim sisteminde okutulan ders kitapları incelenerek toplumların değişik dönemlerdeki, özellikleri hakkında bilgi edinmek mümkün olabilmektedir. Çünkü ders kitapları, “ait oldukları dönemdeki egemen siyaseti ve bu dönemin toplumsal yapısını yansıtabilmek açısından ipuçları taşıyabilmesi gibi bir özelliğe sahiptir” (Tüfekcioğlu, 1997). Ayrıca ders kitapları toplum içerisinde ortak kültürün oluşmasına, geçmişle bugün, bugünle yarın arasındaki köprünün kurulmasına ve ortak bir anlayış geliştirilmesine katkı sağlayan (Özkan, 2010) materyallerdir.

Kasıtlı kültürleme süreci olarak ta tanımlanabilen eğitim, bireylere toplumun kültürünü, sosyal yaşam tarzlarını ve davranış biçimlerini ders kitapları aracılığıyla kazandırmayı amaç edinmiştir. Bu nedenle ders kitapları, toplumun sosyo-kültürel unsurlarına ilişkin bilgileri içeren eğitim kaynaklarıdır. Her toplumun ders kitapları, topluma ait kültürel zenginliklerle doludur. Çünkü kültürel değerler, toplumu yaşatan ve farkındalık oluşturan temel toplumsal dinamiklerdir.

Dünya'nın gün geçtikçe yemek kültüründen giyim kültürüne, yapım tekniklerinden sanat anlayışlarına kadar tek tip bir kültüre doğru gitmekte olduğunu ifade eden Öztürk ve Otluoğlu (2002), 19. yüzyılda milletleri ve kültürleri birbirinden ayırmak için kullanılan giyim, mimari, sanat gibi birçok özgünlüğün giderek yok olmayla karşı karşıya kaldığına dikkatleri çekmektedirler. İnsanlığı kültürel fakirliğe götüren bu yok oluş, yerel kültürlerin önem kazanmasını sağlamaktadır. Oysa Türk halk kültürü hâlâ özgünlüğünü, zenginliğini ve çeşitliliğini korumaktadır. Bu niteliklerini sürdürebilmesinin, genç kuşaklara aktarılabilmesine bağlı (Ünal, 2013) olduğunu kabul etmek gerekir.

Ülkelerin kültürel değerlerini tüm toplumun değerli bir mirası olarak gördüğüne ve korumaya çalıştığına vurgu yapan McKercher (2001), bu durumun toplumda sahip olunan kültürel mirasın sürekliliğini ve insan yaşamının zenginliğini anlama, geçmişle bir bağ kurma ve bugünü anlama duygusu oluşmasına yardımcı olacağını ifade etmektedir. Aynı zamanda kültürel mirası anlamak, bugün ve gelecek nesillerin yaşamlarına temel oluşturabileceği (Çapar, ve Yenipınar, 2016) gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Giyim-kuşam, yiyecek ve içecekler, tarihi şahsiyetler ve eserler, oyunlar, eşyalar, müzikler ve merasimler toplumların kültürel mirasın temel unsurları olarak değerlendirilmektedir. Toplumlar, kültürel kimliklerini bu temalarla ifade etmeye çalışırken, bireylerinde aidiyet duygusunun oluşmasını amaç edinirler. Bu temalar ile ilgili araştırmalarda yer alan bilgilerin bir kısmının ifade edilmesi, araştırmanın önemine katkı sağlayacaktır.

Giyisiler

İnsanoğlunun ilk çağlardan itibaren doğa şartlarına karşı korunmak, ahlak kuralları gereğince örtünme ihtiyacı ve süslenme duygusuyla kullandığı giysiler, kültürel gelişim sürecinde geniş fonksiyonlar yüklenmiş bir olgu olup, toplumsal anlamda ulusal kimliğin göstergesi halini almıştır (Mandacı, 2017; Ocakoğlu, 2018; Meydan ve Guliyeva, 2020). Bir toplumun giysi kültürü, bize o toplumun özgün çevre koşullarını, ekonomik yapı ve olanaklarını, çeşitli gelenek ve törelerini değer yargılarını, estetik ve sanatsal özelliklerini, etik değerlerini kapsamlı bir biçimde tanıma konusunda oldukça önemli bilgiler sunmaktadır (Gökçearsan ve Özdemir, 2017). Bu açıdan, Türk giysi kültürü de kalitesi, motif zenginliği, canlılık ve zarafeti ile Anadolu insanının yaşam tarzını ve dünya görüşünü büyük ölçüde yansıtan bir özelliğe sahiptir (Ayhan, 2017; Özdemir, Yetim ve Köklü, 2008). Bu özellik, her yörede farklı estetik ve anlam bütünlüğüne taşımaktadır.

Yiyecek Ve İçecekler

Toplumun kültürel şifrelerini içinde barındıran kavramlar olarak yiyecek ve içecekler, hazırlanmasından tüketilmelerine kadar sosyo-kültürel birçok davranışı içermektedir. Yöresel yemekler ve içecekler, bir bölgedeki tarihsel süreç içerisinde gelişerek, kuşaktan kuşağa aktarılan yöreye ait ürünlerin kullanılmasıyla oluşmaktadır.

Yöresel yiyecek ve içecek kültürü, günümüzde bir yörenin sahip olduğu en çekici özelliklerinden bir olarak değer kazanmaktadır.

Yöresel yiyecek ve içecekler; yerel kültürün bir parçası, güçlü bir tanıtım aracı, yerel tarımsal ve ekonomik kalkınmanın önemli bir unsuru olmaları yönüyle küresel eğilimler arasında önemli bir güç haline gelmekte, turizm ve yiyecek endüstrisi arasında güçlü bir sinerji oluşturmaktadırlar (Şimiç ve Pap, 2016: 10, akt. Ayaz ve Türkmen, 2018:13). Yiyecek ve içeceklerin, içerisinde üretildikleri toplumun kültürel niteliğine göre bir simgesel değer taşıdığını belirten Sağır (2012), hem kültürü etkilediğini hem de kültürden etkilendiğini ifade etmektedir. Richard'a (2012) göre ise, yiyecek ve içecekler, toplumun kültürünü anlama noktasında önemli bir unsur olmanın yanı sıra toplumların kimliklerinin oluşmasında ve kendilerini ifade etmelerinde bir araçtır. Yeme, içme kavramları evrensel bir unsur olarak algılansa da, toplumların sahip olduğu kendilerine özgü farklı beslenme kültürleri ile kendilerinden söz ettirmektedir (Sarioğlan ve Yalın, 2021).

Yöresel mutfak unsurları geçmişten günümüze değişime uğrayarak gelebileceği gibi, bölgede yaşayan farklı kültürlerin farklı yorumları ile ortaya çıkan motifler de olabilmektedirler. Yörenin sahip olduğu iklim şartları, coğrafi şartlar ve bölgeye has karakteristik özelliklerin yöre halkı tarafından harmanlanması sonucu oluşan bölgeye özgü (Şengül ve Türkay, 2016) yiyecek ve içeceklerin, yöreyle özdeşleşmiş, yöreye ait olan ve yöre kültürüne önemli bir olay ya da gün sonucunda girmiş, yörede yaşayan insanlar tarafından yorumlanmasıyla ortaya çıktığını söylemek mümkündür (Şengül ve Türkay, 2015).

Tarihi şahsiyetler

Toplumların kültürel mirasının rol-modelleri hükmünde olan tarihi şahsiyetler, Bektaş ve Şeker'e (2020) göre, yaşayışlarıyla ve yaptıklarıyla topluma örnek olmuş, değerlerin şekillenmesinde ve nesilden nesile aktarılmasında rol oynamış kimseler olarak, toplum için kültürel bir değer düzeyinde yaşatılmaları önem arz etmektedir. Toplumların en sıkıntılı dönemlerinin doğal önderleri olan bu şahsiyetlerin, başka kimseler tarafından sahip olunamayacak bedence ve ruhça özel yeteneklere sahip kimseler olduğuna inanılır (Aktı, 2018). Tarihi şahsiyetlerin yaşamları ile ilgili bilgilerin günümüze değin sağlıklı bir şekilde ulaşması, sadece onların yaşamlarındaki biyografik bilgileri değil aynı zamanda dönemlerine ait ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel değerlerin de öğrenilmesine ve günümüze yansımalarının tam olarak anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Çünkü bu kişilerin yaşamları, dönemlerinin sosyolojik, ekonomik, siyasi ve kültürel yapısının birer parçasını oluşturmaktadır (İnalçık, 2006, akt. Güreşçi, 2019). Bu durum bazen dönemlerine ait bir direnişi, yeniliği veya ilerlemeyi de tanımlamakta ve günümüz olaylarının daha sağlıklı bir şekilde anlaşılmasını (Kurt, 2017) kolaylaştırmaktadır.

Türkiye, hemen hemen her alanda, tanınmış şahsiyetlerin olduğu bir tarihe sahiptir. Bu tarihi şahsiyetlerin izlerini farklı yörelerde görmek mümkündür. Bunlardan bazıları, ait oldukları yöre ismiyle - "Erzurumlu Fatma", "Gördesli Makbule"- tarihe geçmişlerdir.

Tarihi Eserler

Tarihi eserler, bir kültürün en önemli ayak izleridir. O kültür hakkında gerekli olan bilgiler alabilmek açısından büyük önem arz etmektedir. Aslında, ulusal kültürün birer parçası olan tarihi çevreler ve içerisinde yer alan eserler, sadece ulusal kimliklerin birer parçası olmayıp, aynı zamanda uluslararası alanda da yeri doldurulamayan, gelecek nesillere aktarım yapabilecek önemli sahalardır. Özellikle kültürel miras yapıları, sürdürülebilir bir toplum ve gelecek için vazgeçilmez unsurlardır (İlkhan-Söylemez, 2020). Boland (2002)'a göre, geçmişin gerçek kalıntıları olarak tarihî yerler, hem geçmişle duygusal bağlantı kurar, merak uyandırır, heyecanlandırır, zihnimizde kapılar aralar, soruşturmaya sevk eder, hem de tarihteki olayları ve insanları anlamayı sağlar. Bunun en iyi tarafı bu yerleri, yaşadığımız çevrede her yerde bulabiliriz. Tarihi David Mc Cullough'ın dediği gibi, tarihî yerler, “eskiden orada bulunan kişilerle bağlantı kurmaya yardım eder. Onların da bizim gibi bir insan olduğunu anlamamızı sağlar. Bu da kütüphanede kapanmak kadar gereklidir.” Tıpkı kütüphanede yapılan çalışmalar gibi Tarihi yerleri keşfetmenin ve incelemenin büyük eğitimsel değeri vardır (Kahraman, Kılıç ve Akyol, 2018). Danacıoğlu (2001), geçmişte yaşayan insanların nelerinde, nasıl yaşadıklarını, ne tür binalarda oturduklarını, hangi mekânlarda ibadet ettiklerini, alış-veriş yaptıklarını, konakladıklarını, yiyip-içtiklerini, nasıl bir sanat ve estetik anlayışına sahip olduklarını yansıtmaları açısından yerel çevrede bulunan tarihi eserlerin büyük önem arz ettiğini belirterek, bugünü yaşayan insanlar olarak ne olduğumuzu anlamak ve öğrenmek için geçmişe ve öncelikle onun yanı başımızdaki somut örnekleri olan tarihi eserlere bakmamız gerektiğini vurgulamaktadır.

Dinç, Erdil ve Keçe (2011), tarihi yerlerin, yörelerde tarihte öncesinden başlayıp bugüne kadar yaşamış ve hüküm sürmüş medeniyetlerin, toplulukların yaşam ve düşünce biçimi ürünü olan, ait oldukları devirlerin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan kalıntılar ile önemli tarihsel olayların yaşandığı alanları olduğuna dikkati çekmektedirler. Kahraman, Kılıç ve Akyol (2018) ise, ülkemizin gerek tarihi ve kültürel gerekse doğa ve biyolojik çeşitlilik yönünden oldukça zengin bir yelpazede çeşitler sunan bir coğrafyada bulunduğunu belirterek, bu zengin coğrafyada tarih boyunca birçok medeniyetin yaşadığını ve yaşadıkları döneme ait eserleri inşa ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu eserlerin birçoğu günümüzde varlığını korumaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları yerlerde tarihi ve kültürel zenginlikleri bilmesi ve onlara ulaşması son derece önemlidir. Tarihi eserler, buldukları yerleşim yerinin tarihi ve kültürel yönünden bilgi veren bir belgeler olarak ifade edilebilir. Tarihi çevre bilinci oluşması açısından bu eserlerin tanıtılması, incelenmesi ve görülmesi öğrencilerde tarihi çevre bilinci oluşturulması açısından önem arz etmektedir.

Oyunlar

Oyunlar, toplumların gelecek tasavvurlarını, zihinsel kodlarını içinde barındıran, geçmişten günümüze kadar gelen kültürel zenginliklerin önemli bir parçasıdır. Kültürel unsurların görsele dönüşmüş şekli olan oyunlar, kültürlerin yaşatılmasında önemli bir role sahiptir.

Oyunun kültürel anlamı ve işlevi açısından oyun kavramı konusunda ufkumuzu açan Johan Huizinga, o güne kadar (1938) insanı nitelemek için kullanılan terimlere eklediği Homo Ludens (oyun oynayan insan) kavramıyla döneminde modernitenin oyunu küçümseyici tutumuna karşı önemli bir karşı çıkışı gerçekleştirmiş ve oyunu yaklaşık olarak şöyle tanımlamıştır: “Oyun, özgürce razı olunan ama tamamen emredici kurallara uygun olarak belirli zaman ve mekân sınırları içinde gerçekleştirilen, bizi bir amaca sahip olan, bir gerilim ve sevinç duygusu ile “alışılmış hayat”tan “başka türlü olmak” bilincinin eşlik ettiği, iradi bir eylem veya faaliyettir.” (Huizinga, 1995). Oyun kavramının önemli incelemecilerinden biri olan Roger Caillois ise Huizinga’dan esinle oyunun önemli ve ciddi bir etkinlik olduğunu, oyun ve oyuncağın tarihin akışı içinde kültürün kalıntıları olduğunu söyleyerek bugün önemsiz görülen kimi oyunların, eskiden dinsel ve dindışı önemli kurumların ayrılmaz bir parçası olduğuna dikkat çekmiştir. Zamanla toplumsal işlevleri değişen ama doğaları aynı kalan oyunların incelendiğinde oyunun doğasına ulaşılabileceğini ileri sürer (And, 1979, akt. Kasapoğlu-Akyol ve Kutlu, 2020). Kültürel oyunları, toplumların kendi kültürleri ile ilişkili ve yaşam biçimlerini yansıtan o topluma ait öğeleri içeren unsurlar olarak tanımlayan Duran, ve Sezgin-Tufan (2017), geçmişten bu yana ülkemizin hemen her yöresinde bilinen; “aç kapıyı bezirgân başı”, “saklambaç”, “sek sek”, “ip atlama”, “çelik-çomak”, “körebe”, “bilye”, “yağ satarım bal satarım”, “beştaş”, “birdirbir”, “elim sende”, “ebeleme” ve “uçurtma” gibi oyunları en bilinen kültürel oyunlarımız arasında saymaktadırlar.

Eşyalar

Günlük yaşamımızda yer alan birçok eşyanın tarihi, görece belirsiz ve ilginçtir. Eşyalar/nesnelere üretildikleri/geliştirildikleri dönemin birer kültür ürünleridir. Eşyalarda yaşanan dönüşümler o dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel bağlamda yaşanan dönüşümleri ile paralellik gösterebilmektedir. Bunun dışında eşyalar bir kültürün diğer kültürlerle olan etkileşimi noktasında da birtakım veriler ortaya çıkarmaktadır. Bu durumla ilgili olarak Eberhard (2017), makalesinde ünlü etnolog Ratzel’in “insan yeni bir şey yaratmaktansa, bir yerde gördüğü bir şeyi taklit etmektedir” fikrinden bahsederek dünyanın iki ayrı yerinde, aynı şeyin/eşyanın (örneğin bir sapanın) görülmesi durumunda, eskiden bu iki yer arasında bir ilişki olduğunu ve bu şeyin/eşyanın (örneğin bir sapan veya bir yayın) A yerinden B yerine veya B yerinden A yerine geldiğini ifade etmektedir. Bu noktada eşya tarihi birer kültür unsuru olarak tarih, antropoloji ve etnoloji alanlarında kullanılmakta (Kabapınar ve Sağlamgöncü, 2017).

Bilgin’in (2013), “eşyalar, insanları kimliklerine, zamana, mekâna ve diğer insanlara bağlayan hafıza bağlarıdır” görüşünden hareketle Bozyer (2020), eşyaları, hafızayı kendilerinde kayıt altına alan göstergeler olarak değerlendirmekte, eşyalara bakıldığında geçmişin izlerini taşıyan, anıları yeniden üreten, kimliği ön plana çıkaran ve kolektif hafızayla iletişim kurmayı sağlayan semboller olarak ifade etmektedir. Bozyer’e göre, kendimize ait hissettiğimiz bütün eşyalar, aslında toplumsal çerçevelerin, nesillerin ve geleneğin bir parçasıdır. Kullanılan eşyalar, bireyle toplum hafızası arasında göndergesel bir işleve sahiptir. Assmann (2015), belleğin dış boyutlarından birini “nesnel belleği” olarak tanımlar; insanın kendini bildi bileli çevrili olduğu yatak,

iskemle, yemek ve yıkanma takımı, giysi, alet-edevat gibi günlük ve özel eşyaların, içine doğduğu kent/köy, sokak ve evin bir anlamı vardır: Onu çevreleyen eşyalar bir anlamda kendinin yansımasıdır, geçmişini, atalarını hatırlatır. İçinde yaşadığı şeyler dünyasının, şimdiki zamanı yaşarken farklı geçmişleri hatırlatan bir zaman dizini de vardır.

Müzikler

Müzikler, ait olduğu toplumun geleneksel ve kültürel kodlarını taşıdıkları için, ortak bir kültürel kimliğe sahip olan toplumun duygu ve düşüncelerini ifade ederler. Öngen'e (2020) göre, toplum, pek çok kültürel faaliyet ve etkinliği içerisinde barındırır. Bu kültürel etkinlikler, çoğunlukla toplumun belirli bir tarihsel süreç içerisinde oluşturduğu adet ve göreneklerden oluşur. Toplumların müziği de, o toplumların içerisinde bulunduğu bu kültürel faaliyetlere göre şekillenir. Müziğin, genetik bir miras olarak toplumsallığını araştıran DeNora'ya göre müzik; toplumsal yaşamın kurucu unsurlarından biridir (Roy, 2006). Bir sanat dalı olmasının yanı sıra müzik kültürel bir öğedir. Müzik kültürü ile kültürü oluşturan bireyler sürekli olarak karşılıklı ilişki içerisinde dirlir (Akkol, 2018). Adorno ise müziği, toplumsal olan hakkında veya toplumsal olanın sebebiyet verdiği bir şey olarak değil, toplumsal yaşamın kurucu bir unsuru, aslında bir nevi aracı olarak tanımlar (Ayas, 2015, akt. Öngen, 2020)

Sosyo-kültürel bağlamda toplumun etkisi ile inşa edilen müzik, aynı zamanda toplumu sürekli olarak etkileme işlevine sahip olur. Müziğin bu işlevi, ait olduğu toplumun, sosyal ya da kültürel alanlarda, yönlendirilmesinden zaman ve mekâna uyum sağlama sürecinde şekillendirilmesine kadar uzanan geniş bir alana sahiptir. Ait olduğu toplumun tarihî ve kültürel geçmişine dair birikiminden referanslarını alan müzik, kültürel belleğin aktarımında ve gerektiğinde kültürel kimliğin yeniden inşası sürecinde, geleneksel ve değişime uyumlu karakteriyle geleneğin güncellenmesine yardımcı olur (Akın, 2018). Begbie (2000), müziklerle, duygusal ifadenin ötesinde duyguları zenginleştirdiğini ve yeniden şekillendirdiğini, böylece insanların müzikal bir eylem içinde sosyalleşmeleri ve öğrenmeleri sağladığını belirtirken, Blau (1988), müziklerle, toplumsal yaşamın sınır ve ilkelerinin, kural ve davranış biçimlerinin ninniden ulusal marş ve ilahilere kadar uzanan çeşitli müzik biçimleri bağlamında güçlendirilmek suretiyle bir yandan sosyal uyumun devamlılığını sağladığını (Şahin, 2008) ifade etmektedir.

Merasimler

Tarih boyunca hemen her toplumda çeşitli zaman ve mekânlarda, sembolik anlamları, dinî pratikleri olan, kültürel öğeler içeren çeşitli merasimler, kutlamalar yapılmış ve yapılmaktadır. Bu merasimler, bir taraftan kişinin kutsalla olan bağı güçlendirirken bir yandan da yaşadığı toplumla bütünleşmesini sağlayabilmektedir (Gözütok-Tamdoğan, 2019). Kutsalı toplumsallaştırma ve kolektif bir paylaşımın konusu haline getirme girişimi ise toplumların inanç ve pratiklerinin benzer ortak temeller üzerine inşa edilmesi sonucunu doğurmuştur. Kutsalın kolektif bir paylaşımın konusu olacak biçimde toplumsallaşmasını sağlayan bu ortak temellerden insanlığın

en aşına olduğu ise merasimler/ritüellerdir. Ritüeller, kutsalla ilişkinin teorik boyutunun yani inancın sosyo-kültürel yaşam içinde sindirilmesini ve kolektif bir paylaşımın konusu haline gelmesini sağlamaktadır (Şahin, 2008).

Biçim ve içeriği itibariyle kültürel etkilere açık olan ritüeller kültürel çeşitliliklerinin ötesinde sosyal yaşamda benzer ve ortak pek çok etkiyi yaratmaktadır. Ritüeller, her şeyden önce, sosyal bütünleşmenin önemli bileşenlerindedir. Ritüeller, grubu bir arada tutmakta, dayanışmayı artırmakta, topluluğun ortak ruhunu güçlendirmektedir. Uyum içinde tekrarlanan ritmik hareketler, grup üyelerinin birliktelik düşüncelerinin pekişmesine katkı sağlamaktadır. Bunun yanında ritüeller, temsil ettikleri topluluğu diğer topluluk ya da toplumlardan farklılıklarını ortaya koyan bir kimliktir. Ayrıca, ritüel bireyin toplum içinde nasıl hareket edeceğini de göstermektedir. Her yeni olay karşısında yeni arayışlar arama zorunluluğunu ortadan kaldır ve duygusal bir bağ ile geçmişe bağlılığı sağlar. Böylelikle yeni nesillere de nasıl davranacakları öğretilmiş olmaktadır (Karaman, 2010, akt. Mısırlı, , Avcı ve Koç, 2019). Alver'e (2010) göre ritüel, doğrudan kültür ve toplumsal ortama ilgilidir. Ritüelin varlığı doğrudan kültürel ve toplumsal olana işaret eder. Sembolik bir üretim ve yeniden üretim olan ritüel, "kültürün sürdürüldüğü ve kuşaktan kuşağa aktarıldığı içsel bir oluşum olsa bile, aynı zamanda kültürün sosyal sisteminin yapılanmasıyla uyum içinde ve onun bir parçası olarak inşası ve dönüştürülmesinin bir aracı olarak işlev görmektedir. Kültürün yalın bir göstergesi, kültürün eylemlere, pratiklere, tutum ve davranışlara ve bütün bunların sembolik haritasına kazanmış halidir. Ritüel, temelde insani performanstır ve sembolik etkileşimi de içeren insanlığın temel sosyal eylemidir; bu yönüyle bir sosyal etkileşim biçimidir. Dolayısıyla toplumsallığın harcında yer almaktadır. Ritüel, sıradan, basit eylemlerin ötesinde, toplumsal hayatı kuran bir bilince dayanır. Bilinçli eylemlerdir ve eylemden maksadın ne olduğu, gelenek ve hayat tarafından belirlenmektedir.

Türk toplumu, hem ülke hem de yöresel bazda, zengin bir merasim kültürüne sahiptir. Dini, milli ve kültürel anlam taşıyan bu merasimlerin yaşatılması için, toplumun ve bireylerin gösterdiği ilgi ve çaba takdire şayandır.

Büyümekte ve gelişmekte olan bireylere, aileden sonraki toplumsal hayatın ilk basamağı olan temel eğitimde yukarıda yer verilen sosyo-kültürel unsurlar hakkında bilgilerin kazandırılmasında, eğitim-öğretim sürecinin vazgeçilmez olan ders kitapları önemli bir role sahiptir. Ders kitaplarında, bu unsurlara ne kadar ve nasıl yer verildiği, hangi yörelerle ilişkili olarak yer aldığı, araştırmaya değer bir konudur.

Araştırmanın Amacı

Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarını yöresel kavramlar açısından incelemek ve gerekli değerlendirmeleri yapmaktır. Bu temel amaç çerçevesinde şu sorulara cevap aranmıştır:

Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarında,

1. Hangi yöresel kavramlar yer almaktadır?
2. Bu yöresel kavramlar hangi kategorilere ayrılmaktadır?

3. Bu yöresel kavramlar hangi illerle ilgilidir?
4. Bu yöresel kavramlar hangi bölgelerle ilgilidir?

Yöntem

Yöresel kavramlar açısından amaçlı örnekleme göre Hayat Bilgisi 1-3, Sosyal Bilgiler 4-7 ve Türkçe 1-8 ders kitaplarının incelendiği bu çalışmada, nitel araştırma yöntemine dayalı doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Tekniğin uygulanmasında, “dokümanlara ulaşma, orijinalliği kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma” (Yıldırım ve Şimşek, 2018) aşamaları göz önünde bulundurulurak; kitaplara Milli Eğitim Bakanlığının internet sitesinden ulaşılmış, orijinallikleri kontrol edilmiş, kitaplarda yöresel özellikler ile ilgili ifadeler anlamlı bir şekilde analiz edilerek gerekli kontroller yapıldıktan sonra, “Giyisiler”, “Yiyecek ve İçecekler”, “Tarihi Şahsiyetler”, “Tarihi Eserler”, “Oyunlar”, “Eşyalar”, “Müzikler” ve “Merasimler” temalarına göre kategorik hale getirilerek sayısallaştırılmıştır.

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda incelenen ders kitapları ile ilgili bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.Ders Kitapları İle İlgili Bilgiler

Ders	Sınıf	Kitaplar
Hayat Bilgisi	1	Akgül, K., Aydınbelge, M., Balcı, S. ve Tanyeri, T. (2017), İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 1, Ankara: MEB Ders Kitapları.
	2	Aslan, A. (2017), İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 2 (1.Kitap), Ankara: Yıldırım Yayınları.
		Aslan, A. (2017), İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 2 (2.Kitap), Ankara: Yıldırım Yayınları.
		Aslan, A. (2017), İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 2 (3.Kitap), Ankara: Yıldırım Yayınları.
	3	Kapulu, S. ve Bayram, Ö. (2017), İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 3 (1.Kitap), Ankara: Sevgi Yayınları.
		Kapulu, S. ve Bayram, Ö. (2017), İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 3 (2.Kitap), Ankara: Sevgi Yayınları.
Kapulu, S. ve Bayram, Ö. (2017), İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 3 (3.Kitap), Ankara: Sevgi Yayınları.		
Sosyal Bilgiler	4	Evirgen, Ö, F., Özduval, z., Özkan, J. ve Öztürk, S. (2017), İlkokul Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 4 (1.Kısım), Ankara: MEB Ders kitapları.
		Evirgen, Ö, F., Özduval, z., Özkan, J. ve Öztürk, S. (2017), İlkokul Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 4 (2.Kısım), Ankara: MEB Ders kitapları.
	5	Evirgen, Ö. F., Özkan, J. Öztürk, S. Ve Özduval, Z. (2017), Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 5, MEB Ders Kitapları, İstanbul: Bilnet Matbaacılık.
	6	Karakaya, F.M., Midilli, A. ve Güven, M. N. (2017), İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 6, Ankara: Sevgi Yayınları.
	7	Ünal, F., Özdemir, H., Ünal, M., Evirgen, Ö,F., Dağ, Ö. Ve Kutay, S. (2017), İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 7, Ankara: MEB Ders Kitapları.

Türkçe	1	Civelek, D., Yılmaz-Gündüz, D. ve Karafilik, F. (2017), İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 1, Ankara: MEB Ders Kitapları.
	2	Çeltik, E. (2017), İlkokul Türkçe Ders Kitabı Öğrenci Çalışma Kitabı 2 (1. Kitap), Ankara: Dikey Yayıncılık
		Çeltik, E. (2017), İlkokul Türkçe Ders Kitabı Öğrenci Çalışma Kitabı 2 (2. Kitap), Ankara: Dikey Yayıncılık.
		Çeltik, E. (2017), İlkokul Türkçe Ders Kitabı Öğrenci Çalışma Kitabı 2 (3. Kitap), Ankara: Dikey Yayıncılık
	3	Palabıyık, K. (2017), İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3 (1.Kitap), Ankara: Nova Yayıncılık.
		Palabıyık, K. (2017), İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3 (2.Kitap), Ankara: Nova Yayıncılık.
		Palabıyık, K. (2017), İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3 (3.Kitap), Ankara: Nova Yayıncılık.
	4	Bıyıklı, H. ve Öztaş, Y. (2017), İlköğretim 4.Sınıf Türkçe Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (1.Kitap), Ankara: Doku Yayıncılık.
		Bıyıklı, H. ve Öztaş, Y. (2017), İlköğretim 4.Sınıf Türkçe Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (2.Kitap), Ankara: Doku Yayıncılık.
		Bıyıklı, H. ve Öztaş, Y. (2017), İlköğretim 4.Sınıf Türkçe Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (3.Kitap), Ankara: Doku Yayıncılık.
	5	Ağın-Haykır, H., Kaplan, H., Kıryar, A., Tarakcı, R. ve Üstün, E. (2017), Ortaokul Türkçe 5 Ders Kitabı, (MEB Ders Kitapları) İstanbul: Bilnet Matbaacılık
	6	Sümer, F, K., Muştı, G. ve Şengül, S. (2017), Ortaokul Türkçe 6 Ders Kitabı, Ankara: MEB Ders Kitapları.
	7	Yıldırım, R. (2017), İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı, Ankara: Ez-De Yayıncılık.
	8	Arhan, S., Başar, S. ve Demirel, T. (2017), İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı, Ankara: MEB Ders Kitapları.

Tablo 1’de görüldüğü gibi, ilkokul ve ortaokullarda 7 Hayat Bilgisi kitabı, 5 Sosyal Bilgiler kitabı ve 14 Türkçe kitabı olmak üzere toplam 26 ders kitabı okutulmaktadır. Bu kitaplardan 9’u Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılırken, 17’si özel yayınevleri tarafından basılmıştır. Yine bu kitaplardan 10’u tek yazarlı iken, 16’sı birden fazla yazarlıdır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Hayat Bilgisi ders kitaplarında yer alan yöresel özellikler ile ilgili bilgilere ilişkin bulgular ve yorumları yer almaktadır.

Giysiler

Giysiler, toplumların hayatlarında önemli sosyal ve kültürel role sahiptir. Her topluma, toplum gruplarına ve yörelere özgü giysiler söz konusudur. Toplumlarda giysilerin, alçakgönüllülük, din, cinsiyet ve sosyal statü gibi özelliklere sahip olabileceği de ifade edilmektedir.

Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Hayat Bilgisi ders kitaplarında yer alan giysiler ile ilgili bilgiler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Ders kitaplarında yer alan giysiler ile ilgili bilgiler

Ders Kitabı	Sınıf	Giysiler (Topla:26)	İller	Bölge
Sosyal Bilgiler	5	Peştamal	Denizli	
Toplam		1	1	0

Tablo 2’de görüldüğü gibi, ders kitaplarında toplam 26 farklı yöresel giysilerle ilgili ifadeler geçmektedir. Bu ifadelerden sadece 1’si ile ilgili yöre ismi yer almaktadır.

Yöresel giysinin ait olduğu yer olarak sadece Sosyal Bilgiler 5.Sınıf Ders Kitabında, “Peştamal” ile Denizli ili yer almaktadır.

Yiyecek ve içecekler

Dünyada hemen hemen her toplumun kendine özgü bir yiyecek ve içecek kültürü vardır. Bu kültür, çoğu zaman, dinler ve inanışlar, iklim ve çevre koşulları, sosyal ve ekonomik imkânlarla göre biçimlenmiştir. Bu kapsamda düşünüldüğünde yiyecek ve içecekler sadece açlık gereksinimini gidermede kullanılan bir araç değildir.

Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarında yer alan yiyecek ve içecekler ile ilgili bilgiler Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Ders kitaplarında yer alan yiyecek ve içecekler ile ilgili bilgiler

Ders Kitabı	Sınıf	Yiyecek ve içecekler (Toplam:35)	İller	Bölge
Sosyal Bilgiler	4	Kayseri Mantısı	Kayseri	
		Gaziantep Baklavası	Gaziantep	
		Hamsili Pilav		Karadeniz
		Zeytinyağı	Balıkesir	
		Peynir		
		Lokum	Kastamonu	
		Helva		
		Baharat	Şanlıurfa	
			Gaziantep	
		Trabzon Tereyağı	Trabzon	
		Mısır Unu		
	6	Mesir Macunu	Manisa	

		Helva	Kastamonu	
		Kuzu Tandır		
		Bamya Çorbası		
		Mevlana Böreği		
	7	Tirit	Konya	
		Etlı Ekmek		
		Arabaşı Çorbası		
		Höşmerim		
		Pastırma	Kayseri	
Türkçe	6	Hamsi Tava		Karadeniz
	7	Trabzon Peyniri	Trabzon	
Toplam		22	12	2

Tablo 3'te görüldüğü gibi, ders kitaplarında toplam 33 farklı yöresel yiyecek ve içecekler ile ilgili ifadeler geçmektedir. Bu ifadelerden sadece 22'si ile ilgili yöre (il+bölge) ismi yer almaktadır.

Yiyecek ve içeceklerin ait olduğu yöre ile ilgili bilgiler, Sosyal Bilgiler 4, 6 ve 7; Türkçe 6 ve 7 ders kitaplarında yer almaktadır. Bu yörelerin (il+bölge), ders kitaplarına göre toplam sayısı 14'tür.

Yiyecek ve içeceklerin sayısal oranı itibarıyla yörelerden Konya, "Kuzu Tandır", "Bamya Çorbası", "Mevlana Böreği", "Tirit", "Etlı Ekmek", "Arabaşı Çorbası" ve "Höşmerim" ile ilk sırayı alırken; ikinci sırayı "Hamsili Pilav", "Trabzon Tereyağı", "Mısır Unu", "Hamsi Tava" ve "Trabzon Peyniri" ile Trabzon ve Karadeniz; üçüncü sırayı ise "Lokum" ve "Helva" ile Kastamonu almaktadır.

Tarihi Şahsiyetler

Toplumların tarihinde önemli roller üstlenmiş olan şahsiyetler, ortaya koydukları değerler ve etkilerle sosyal mirasın oluşumunda son derece etkili olmuşlardır. Onların yaşam tarzları, düşünceleri ve topluma kazandırdıkları değerler, bireylerin yaşamlarında rehberlik etmiştir.

Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarında yer alan tarihi **şahsiyetler** ile ilgili bilgiler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Ders kitaplarında yer alan tarihi **şahsiyetler** ile ilgili bilgiler

Ders Kitabı	Sınıf	Tarihi Şahsiyetler (83)	İller	Bölge
Sosyal Bilgiler	4	Erzurumlu Fatma	Erzurum	
		Gördesli Makbule	Manisa-Gördes	
		Sütçü İmam	Kahramanmaraş	
		Hasan Tahsin	İzmir	
	7	Mevlana Celaleddin-i Rumi	Konya	
Türkçe	1	Seyit Onbaşı	Çanakkale	
	2	Nasrettin Hoca	Konya	
	3	Nasrettin Hoca	Konya	
	4	Mimar Sinan	Kayseri	
		Nasrettin Hoca	Konya	
	6	Evliya Çelebi	İstanbul	
	7	Mimar Sinan	Kayseri	
	8	Evliya Çelebi	İstanbul	
Toplam		13	8	0

Tablo 4'te görüldüğü gibi, ders kitaplarında toplam 83 farklı tarihi şahsiyetler ile ilgili ifadeler geçmektedir. Bu ifadelerden sadece 13'ü ile ilgili yöre ismi yer almaktadır.

Tarihi şahsiyetler ile ilgili yöre isimleri, Sosyal Bilgiler 4 ve 7; Türkçe 5.sınıf hariçinde tüm sınıfların ders kitaplarında yer almaktadır. Bu yörelerin ders kitaplarına göre toplam sayısı 8'dir.

Tarihi **şahsiyetlerin** sayısal oranı itibarıyla yörelerden Konya, "Mevlana Celaleddin-i Rumi" ve "Nasrettin Hoca" ile ilk sırayı alırken; ikinci sırayı "Evliya Çelebi" ile İstanbul, "Mimar Sinan" ile Kayseri; üçüncü sırayı ise "Erzurumlu Fatma" ile Erzurum, "Gördesli Makbule" ile Manisa, "Sütçü İmam" ile Kahramanmaraş, "Hasan Tahsin" ile İzmir, "Seyit Onbaşı" ile Çanakkale almaktadır.

Tarihi Eserler

İnsanların geçmişteki yaşam biçimlerini somut bir şekilde gösteren tarihi eserler, toplumların inançları, gelenek ve görenekleri, sosyal ve ekonomik durumları hakkında bilgi veren kültürel hazineleridir. Bu hazineler, bir toplumun olduğu kadar tüm insanların da ortak mirasıdır.

Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarında yer alan tarihi eserler ile ilgili bilgiler Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Ders Kitaplarında yer alan tarihi eserler ile ilgili bilgiler

Ders Kitabı	Sınıf	Tarihi Eserler (Toplam:74)	İller	Bölge
Sosyal Bilgiler	4	Fatma Sultan Çeşmesi	Bursa	
		Kurşunlu Han	İstanbul	
		Mahmutbey Camii	Kastamonu	
		Kanuni Sultan Süleyman Köprüsü	İstanbul	
		Dolmabahçe Sarayı		
	5	Süleymaniye Camii	İstanbul	
		Topkapı Sarayı		
		Sultan Ahmet Camii		
		Divriğ Ulu Camii Ve Darüşşifası	Sivas	
		Çorum Saat Kulesi	Çorum	
		Antalya Evi	Antalya	
		Beypazarı Evi	Ankara-Beypazarı	
		Çanakkale Saat Kulesi	Çanakkale	
	6	Selimiye Camii	Edirne	
	7	Ani Kalesi	Kars	
		Niksar Ulu Camii	Tokat-Niksar	
		Yağlıbasan Medresesi		
		Divriği Ulu Camii Ve Darüşşifası	Sivas	
		Ahlat Müzesi	Van-Ahlat	
		Mama Hatun Külliyesi	Erzincan	
		Malabadi Köprüsü	Diyarbakır	
		Şifaiye Medresesi	Sivas	
		Türbe-İ Antik-İ Sultani (Sultanlar Türbesi)	Konya	
		Zazadin Hanı		
		Mahmutbey Camii	Kastamonu	
		Diyarbakır Surları	Diyarbakır	
		Fatih Külliyesi	İstanbul	
		Dünder Bey Medresesi	Isparta-Eğridir	
Eşrefoğlu Camii		Konya-Beyşehir		

Sosyal Bilgiler	7	Adana Ulu Camii	Adana	
		Şehzade Camii	İstanbul	
		Kapalı Çarşı		
		İnce Minareli Medrese	Konya	
		İplikçi Camii		
		Alâeddin Camii		
		Selimiye Camii		
		Topkapı Sarayı	İstanbul	
		III.Ahmet Çeşmesi		
		Gök Medrese	Sivas	
		Güzelce Su Kemerli	İstanbul	
		Yeni Valide Camii Kuş Evi		
		Doğancılar Sadaka Taşı		
		Türkçe	1	Çanakkale Şehitler Abidesi
Aynalı Çarşı				
3	Ayasofya Müzesi		İstanbul	
4	Dolmabahçe Sarayı		İstanbul	
	Topkapı Sarayı			
	Tarihi Surlar			
	Ayasofya Camii			
	Süleymaniye Camii			
	Şehzade Camii			
5	Çinili Çeşme		Edirne	
	Süleymaniye Camii			
	Şehzade Camii			
	Selimiye Camii			
6	Ahi Çelebi Camii		İstanbul	
	Ayasofya Camii			
7	Kız Kalesi		İçel-Silifke	
	Selimiye Camii		Edirne	
8	Zağnos Paşa Camii		Balıkesir	
	Malatya Yeni Cami		Malatya	
Toplam			61	39

Tablo 5'te görüldüğü gibi, ders kitaplarında toplam 74 farklı tarihi eserler ile ilgili ifadeler geçmektedir. Bu ifadelerden sadece 61'i ile ilgili yöre ismi yer almaktadır.

Tarihi eserlerin ait olduğu yöre ile ilgili bilgiler, Tüm sınıfların Sosyal Bilgiler ve 2.sınıf hariç tüm sınıfların Türkçe ders kitaplarında yer almaktadır. Bu yörelerin ders kitaplarına göre toplam sayısı 39'dur.

Tarihi eserlerin sayısal oranı itibarıyla yörelerden İstanbul, “Kurşunlu Han”, “Kanuni Sultan Süleyman Köprüsü”, “Dolmabahçe Sarayı”, “Süleymaniye Camii”, “Topkapı Sarayı”, “Sultan Ahmet Camii”, “Fatih Külliyesi”, “Şehzade Camii”, “Kapalı Çarşı”, “III.Ahmet Çeşmesi”, “Yeni Valide Camii”, “Kuş Evi”, “Doğancılar Sadaka Taşı”, “Ayasofya Müzesi”, “Dolmabahçe Sarayı”, “Tarihi Surlar”, “Ayasofya Camii”, “Çinili Çeşme” ve “Ahi Çelebi Camii” ile ilk sırayı alırken; ikinci sırayı “Türbe-İ Antik-İ Sultanî (Sultanlar Türbesi)”, “Zazadin Hanı”, “Eşrefoğlu Camii”, “İnce Minareli Medrese”, “İplikçi Camii”, “Alâeddin Camii” ve “Selimiye Camii” ile Konya; üçüncü sırayı ise “Divriği Ulu Camii Ve Darüşşifası”, “Şifaiye Medresesi” ve “Gök Medrese” ile Sivas almaktadır.

Oyunlar

Oyun, hayatın her yönünü kuvvetli bir şekilde kuşatır. Gönüllülük esasına dayalı olması hasebiyle zihinsel anlamda arındırıcı ve eğitici işlevleri vardır (Başaran, 2019). Oyunun hem birey, hem de toplum açısından yerine getirdiği birçok işlevi vardır. Oyun, birey açısından insanı, hayatı, toplumu, dünyayı, eşyayı, kuralları, davranışları tanımada, uygulama gerektirenlerin ilke ve biçimlerini öğrenmede oldukça önemli işlevler üstlenir. Böylelikle bireyin toplumun üyesi haline gelişine ciddi düzeyde etkide bulunur. Toplum açısından ise düzene, uyum sağlamaya, dayanışmaya, iş bölümüne, toplumsallaşma üzerinden yeni üyeler kazandırarak toplumun sürekliliğine katkı sağlar (Vatandaş, 2020).

Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarında yer alan oyunlar ile ilgili bilgiler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Ders kitaplarında yer alan oyunlar ile ilgili bilgiler

Ders Kitabı	Sınıf	Oyunlar (Toplam:55)	İller	Bölge
Sosyal Bilgiler	5	Kıymıl Oyunu	Şanlıurfa	
		Horon		Karadeniz
		Ebebiş	Ankara-Kızılcahamam	
Türkçe	5	Kırkpınar Yağlı Güreşleri	Edirne	
	6	Çayda Çıra	Elazığ	
Toplam		5	4	1

Tablo 6'da görüldüğü gibi, ders kitaplarında toplam 55 farklı oyunlarla ilgili ifadeler geçmektedir. Bu ifadelerden sadece 5'i ile ilgili yöre (il+bölge) ismi yer almaktadır.

Oyunların ait olduğu yöre ile ilgili bilgiler, Sosyal Bilgiler 5; Türkçe 5 ve 6 ders kitaplarında yer almaktadır. Bu yörelerin (il+bölge), ders kitaplarına göre toplam sayısı 5'tir.

Eşyalar

Eşyalar, basit anlamlarla değil anlam ağlarıyla örülü bir yumaktır. Bir toplumun kültürü, kimliği, dili ile görünmez bağlarla çevrili olduğunda ortak değerlerle tanımlanabilecek bir uzama sahiptir. Ancak eşyalar bir topluluk için geçmişi imgelemenin ve varlığını onda duyumsamanın görsel bir formu iken aynı algılama biçimi tikel boyutta birey içinde söz konusudur. Bireyin kendi ile ilgili oluşturduğu görüşün bir imajı olarak bireyin iç dünyasında ya da dışsallaşmış bir form olarak varlık edinmektedir (Bayraktar, 2019).

Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarında yer alan eşyalar ile ilgili bilgiler Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Ders kitaplarında yer alan eşyalar ile ilgili bilgiler

Ders Kitabı	Sınıf	Eşyalar (Toplam:63)	İller	Bölge
Sosyal Bilgiler	5	Bünyan Halısı	Kayseri-Bünyan	
		Isparta Halısı	Isparta	
		Gördes Halısı	Manisa-Gördes	
		Milas Halısı	Muğla-Milas	
		Tulum	Rize-Akdere	
		Kemençe		Karadeniz
	6	Divriğ Kilimi	Sivas	
		Çeyiz Sandığı	Konya	
	7	Çevre	Konya	
		Kazan		
		Sini		
		Bohça		
		Keçe		
		Çuha		
		Kese		
		Lenger		
		İbrik		
		Buhurdan		
		Dibek		
		Şifa Tası		

		Yüklük		
		Sedir		
		Ağzı Açık		
		Aynalık		
	7	Kahve Tavası	Konya	
		Kahve Kutusu		
		İğne Oyası		
		Tığ Örne		
		Sim Sırma		
		Kahve Çekeceği		
Türkçe	6	Bursa Çinileri	Bursa-1	
Toplam		31	9	1

Tablo 7’de görüldüğü gibi, ders kitaplarında toplam 63 farklı eşyalar ile ilgili ifadeler geçmektedir. Bu ifadelerden sadece 31’i ile ilgili yöre (il+bölge) ismi yer almaktadır.

Eşyaların ait olduğu yöre ile ilgili bilgiler, Sosyal Bilgiler 5, 6 ve 7; Türkçe 6 ders kitaplarında yer almaktadır. Bu yörelerin (il+bölge) ders kitaplarına göre toplam sayısı 10’dur.

Eşyaların sayısal oranı itibarıyla yörelerden Konya, “Çeyiz Sandığı”, “Çevre”, “Kazan”, “Sini”, “Bohça”, “Keçe”, “Çuha”, “Kese”, “Lenger”, “İbrik”, “Buhurdan”, “Dibek”, “Şifa Tası”, “Yüklük”, “Sedir”, “Ağzı Açık”, “Aynalık”, “Kahve Tavası”, “Kahve Kutusu”, “İğne Oyası”, “Tığ Örne”, “Sim Sırma” ve “Kahve Çekeceği” ile ilk sırayı alırken; ikinci sırayı “Tulum” ve “Kemençe” ile Rize, Karadeniz; üçüncü sırayı ise “Bünyan Halısı” ile Kayseri; “Isparta Halısı” ile Isparta; “Gördes Halısı” Manisa-Gördes; “Milas Halısı” ile Muğla-Milas ve “Bursa Çinileri” ile Bursa almaktadır.

Müzikler

Müzikler, bir toplumda mitolojik, dinsel, askeri, sağlık ve eğlence içerikli bir görünüme sahip olmakla birlikte toplumsal bütünleşme ve ayrışma gibi sosyal mesajların da ifadesi olabilmektedir. Müzikal her bir eser, ortama, zamana göre değişebilir nitelikte, kendine özgü dili, yapısı ve anlatım öğeleri ile birlikte birey ve toplumun duygu ve düşüncelerini etkileyebilmektedir. Müzik, bir kültürün sembolik anlatımı veya bir grubun yaşam biçimi olması nedeniyle fonksiyonel olarak bireyi grup içinde uyumlu, katılımcı ve düzenli davranış oluşturmada yönlendirici de olabilmektedir. Müzikler, modernleşme, sanayileşme, kentleşme gibi koşullar altında toplum ve birey yaşamında süre giden değişmeye açık, özgün bir biçim ve içerik taşımaktadır (Cengiz, 2011). Bu nedenler, müzikler, toplumsal olguların bir yansımasıdır.

Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarında yer alan müzikler ile ilgili bilgiler Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Ders kitaplarında yer alan müzikler ile ilgili bilgiler

Ders Kitabı	Sınıf	Müzik (Toplam:10)	İller	Bölge
Sosyal Bilgiler	4	Ninni		
		Türkü		
	5	Türkü		
		Mani		
	6	Türkü		
		Koşuk		
		Beyit		
		Ezgi		
7	Mehter müziği			
Türkçe	7	Türkü		
Toplam		10	0	0

Tablo 8’de görüldüğü gibi, ders kitaplarında toplam 10 farklı müzikler ile ilgili ifadeler geçmektedir. Bu ifadelere ilişkin herhangi bir yöre ismi yer almamaktadır.

Müzikler ile ilgili bilgiler, Sosyal Bilgiler 4, 5, 6 ve 7; Türkçe 7 ders kitaplarında yer almaktadır. Bu müziklerin ders kitaplarına göre toplam sayısı 10’dur.

Merasimler

Merasimler, bireylerin ortak duygu, düşünce ve amaçlar doğrultusunda bir araya gelmelerinde önemli role sahiptir. Merasimler, tarihi geçmişe sahip kültürel etkinlikler olup toplumların milli ve manevi değerleri arasında yer almaktadır. Her toplum, merasimlerine gerekli duyarlılığı gösterip yaşatmaya ve sürdürmeye çalışmaktadır.

Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarında yer alan merasimler ile ilgili bilgiler Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9. Ders kitaplarında yer alan merasimler ile ilgili bilgiler

Ders Kitabı	Sınıf	Merasimler (Toplam:51)	İller	Bölge
Sosyal Bilgiler	5	Bayrak Yemeği	Kırıkkale	
	6	Mesir Macunu Şenlikleri	Manisa	
Toplam		2	2	0

Tablo 9’da görüldüğü gibi, ders kitaplarında toplam 51 farklı merasimler ile ilgili ifadeler geçmektedir. Bu ifadelerden sadece 2’si ile ilgili yöre ismi yer almaktadır.

Oyunların ait olduğu yöre ile ilgili bilgiler, sadece Sosyal Bilgiler 5 ve 6 ders kitaplarında yer almaktadır. Bu yörelerin ders kitaplarına göre toplam sayısı 2’dir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları ve yorumları çerçevesinde aşağıdaki sonuçları ve bu sonuçlardan hareketle önerileri ifade etmek mümkündür:

İlkokul ve ortaokul Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitapları yöresel kavramlar açısından değerlendirildiğinde, Hayat Bilgisi kitaplarında herhangi bir yöreye ait bir kavrama rastlanmadığı görülmüştür. Oysa bireylere temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, yaşadığı toplumun değerlerini özümseyen, doğaya ve çevreye duyarlı, araştıran, üreten ve ülkesini seven bireyler yetiştirme amacı taşıyan; İlkokul çağındaki öğrencilere birey, toplum ve doğa ekseninde temel bilgi, beceri ve değerler kazandırmayı hedefleyen (MEB, Hayat Bilgisi, 2018a) Hayat Bilgisi dersinin kitaplarında yöresel kavramların yer alması büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle, Milli Eğitim Bakanlığının Hayat Bilgisi kitaplarını yenilerken, belirtilen bu temel amacı/hedefi dikkate alması gerekmektedir.

Türkçe ders kitaplarına oranla Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yöresel kavramlara daha fazla yer verildiği görülmüştür. Bu durum, Sosyal Bilgiler dersinin, milli bilince sahip; Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesine çalışan, yaşadığı çevreyi tanımaya istekli, doğal çevre ve kaynakların farkında olan ve bunları koruma sorumluluğu (MEB, Sosyal Bilgiler, 2018b) taşıyan bireyler yetiştirme amacına dayanmaktadır. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında, yöresel kavramlara daha fazla yer verilmesi, bireyin belirtilen özelliklere daha fazla sahip olmasını sağlayacaktır. Bunun için, Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler başta olmak üzere Türkçe ders kitaplarında yöresel kavramlara daha fazla yer vermeye çalışmalıdır.

Ders kitaplarında toplam 26 farklı yöresel giysilerle ilgili ifadeler geçmesine rağmen, yöresi belirtilen giysi olarak sadece “Peştamal” yer almaktadır. Ders kitaplarında, Denizli yöresine ait olduğu belirtilen bu giysinin dışında, diğer giysilerin ait olduğu yörelerle ilgili herhangi bir bilginin yer almadığı görülmüştür. Tarihi ve coğrafi açıdan ülkemizin giysiler konusunda sahip olduğu çok zengin bir kültürel çeşitliliğinin ders kitaplarında yöre ismiyle birlikte yer alması, bireylerin bu konudaki kültürel mirası tanımalarına, sahip çıkmalarına ve geleceğe taşımalarına katkı sağlayacaktır. Bu nedenle, ders kitaplarında, öğretim programların amacına uygun şekilde yöresel giysilere daha fazla yer verilmeli ve bu giysilerin ait olduğu yöreler muhakkak belirtilmelidir. Bu durum, bireylerde kültürel aidiyet duygusunu geliştirmeye önemli katkı sağlayacaktır.

Ders kitaplarında yer alan bir kısım yiyecek ve içeceklerin ait olduğu yöreler ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmadığı görülmüştür. Yiyecek ve içeceklerin ait olduğu yöreler ile ilgili bilgiler, Sosyal Bilgiler 4, 6 ve 7; Türkçe 6 ve 7 ders kitaplarında yer alırken, Sosyal Bilgiler 5, Türkçe 1, 2, 3, 4, 5 ve 8 ders kitaplarında ise yiyecek ve içeceklerin ait olduğu yöreler ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Buna göre yiyecek ve içecek kültürünün en çok yer alması gereken temel eğitimin önemli dersleri olan Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarının çoğunda yiyecek ve içeceklerin ait olduğu yöreler ile ilgili bilgilerin yer almaması, bireylerin toplumun yiyecek ve içecek kültürü konusunda yeterli bilgiye sahibi olmasına sebep olabilecektir. Bu konu ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığı yöresel yiyecek ve içecekleri belirlemeye yönelik

çalışmalar yapmalı ve bu bilgilere dersin amacına ve kazanımlarına uygun şekilde ders kitaplarında daha fazla yer vermelidir.

Ders kitaplarında yer alan çoğu tarihi şahsiyetlerin ait olduğu yöreler ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmadığı görülmüştür. Tarihi şahsiyetlerin ait olduğu yöreler ile ilgili bilgiler, Sosyal Bilgiler 4 ve 7; Türkçe 5.sınıf haricinde tüm sınıfların ders kitaplarında yer almaktadır. Bir toplumun tarihsel kimliğini oluşturmada tarihi şahsiyetler, önemli bir role sahiptir. Bireylerin ait oldukları toplumun tarihi konusunda bir bilince sahip olmaları, tarihlerinde yer almış kişiler hakkında gerekli bilgiyi edinmeleri ile mümkündür. Milli Eğitim Bakanlığı, ders kitaplarında tarihi şahsiyetlere daha fazla yer vermekle birlikte, bu kişilerin ait olduğu yörelere ilişkin bilgileri de beraberinde sunmalıdır.

Ders kitaplarında yer alan tarihi eserlerin çoğu ile ilgili ait oldukları yörelerin isimleri yer almaktadır. Bu isimler, tüm sınıfların Sosyal Bilgiler ve 2.sınıf hariç tüm sınıfların Türkçe ders kitaplarında geçmektedir. Bireylerin yakın ve uzak çevrelerinde bulunan tarihi eserleri yerleri ile birlikte bilmeleri, bu eserlere ve yerlerine olan merakı sağlayacak; tarihi eserler konusundan önemli kazanımlar elde edeceklerdir. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığı, ülkedeki tarihi eserlerle ilgili bilgilere buldukları yörelerle birlikte öğretim programlarının amaçlarına uygun olan ders kitaplarında daha fazla yer vermeye çalışmalıdır.

Ders kitaplarında yer alan çoğu oyunların ait olduğu yöreler ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmadığı görülmüştür. Yer alan oyunların ait olduğu yöreler ile ilgili bilgiler de sadece Sosyal Bilgiler 5 ile Türkçe 5 ve 6 ders kitaplarında yer almaktadır. Temel eğitim çağındaki bireylerin önemli ihtiyaçlarında biri de oyunlardır. Oyunlar, bir toplumun kültürel zenginliğinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Anadolu coğrafyasından farklı kültürlere ait birçok oyundan söz etmek mümkündür. Milli Eğitim Bakanlığının topluma ait geçmişte ve mevcut durumda var olan tüm oyunlara, temel eğitimin ilgili kitaplarında yöre isimleri ile birlikte yer vermesi, hem bireylerin toplumla olan bağımlı güçlendirecek hem de kişisel gelişimlerine katkı sağlayacaktır.

Ders kitaplarında yer alan yöresel eşyaların sadece yarıya yakın ile ilgili yöre isimleri yer almaktadır. Bunlar da Sosyal Bilgiler 5, 6, 7 ve Türkçe'nin sadece 6.sınıf ders kitaplarında geçmektedir. Geçmişte ve günümüzde toplumun kullandığı eşyaların isimleri ve bunlarla ilgili bilgiler, kültürel birikimin önemli somut göstergeleridir. Bu konuda, toplum zengin bir kültüre sahiptir. Milli Eğitim Bakanlığının, gelecekte ders kitapları ile ilgili yapacağı çalışmalarda yöresel eşyalara ve bunlara ilişkin bilgilere daha fazla yer vermesi, bireylerde yöresel eşyalarla ilgili kültürün oluşmasında ve gelişmesinde önemli rol oynayacaktır.

Ders kitaplarında yer alan müziklerin ait olduğu yöreler ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmadığı görülmüştür. Yukarıda belirtilen diğer unsurlar gibi, müzikler de toplumsal kültürün önemli kısımlarından biridir. Müzikler, başta dil olmak üzere düşünce ve ifade gibi birçok açıdan toplumsal farklılıkları ortaya koyan sanatsal özellikler olduğu gibi, sevinci, coşkuyu ve hüznü taşıyan duygusal niteliklerdir. Toplumun bu konudaki tarihsel birikimini göz önünde bulundurarak Milli Eğitim Bakanlığı, ders kitaplarında yöresel müziklere ve bunlarla ilgili bilgilere daha fazla yer vermek üzere

çalışmalar yapması önem arz etmektedir. Bu durum, bireylerin ve toplumun duygusal dünyasını etkileyecek ve zenginleştirecektir.

Ders kitaplarında yer alan merasimlerin ait olduğu yöreler ile ilgili, Kırıkkale yöresine ait “Bayrak Yemeği” ve Manisa yöresine ait “Mesir Macunu Şenlikleri” dışında herhangi bir bilgiye rastlanmadığı görülmüştür. Bu yöresel merasimler ile ilgili bilgiler de sadece Sosyal Bilgiler 5 ve 6 ders kitaplarında yer almaktadır. Toplumun merasimler açısından zenginliği ve kültürel çeşitliği ile birlikte verdiği önem dikkate alındığında, Milli Eğitim Bakanlığının ders kitaplarında, toplumun vazgeçilmezi olan merasimlere ve bunlarla ilgili bilgilere daha fazla yer vermesi için çalışmalar yapması büyük önem arz etmektedir. Bu durum, bireylerin ait oldukları toplumu özellikleriyle tanımalarına ve kültürel bilince sahip olmalarına katkı sağlayacaktır.

Yöresel kavramlar açısından genel bir değerlendirme yapıldığında, “Giysiler”, “Yiyecek ve İçecekler”, “Tarihi Şahsiyetler”, “Tarihi Eserler”, “Oyunlar”, “Eşya”, “Müzik” ve “Merasimler” ile ilgili Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe ders kitaplarında toplam 395 farklı kavram yer almaktadır. Bu kavramlardan ancak üçte birine yakın ile ilgili yöre ismi yer almaktadır. Bu oran, oldukça düşüktür. Bunun için, Milli Eğitim Bakanlığı ders kitaplarında gerekli bilgilerle birlikte yöresel kavramlara daha fazla yer verme çalışmaları yapılmalıdır.

Hayat Bilgisi ders kitaplarında yöresel kavramlarla ilgili herhangi bir yöre ismi yer almazken, Sosyal Bilgiler ders kitaplarında 112; Türkçe ders kitaplarında ise 33 yöre ismi yer almaktadır. Burada, yöresel kavramlarla ilgili yöre isimlerinin çok yer aldığı ders kitapları olarak, Sosyal Bilgiler ders kitaplarını görüyoruz. Öte yandan, yöre isminin belirtildiği kavramlar sayısal açıdan değerlendirildiğinde, ilk sırada “Tarihi Eserler” yer alırken; ikinci sırada “Eşyalar”; üçüncü sırada “Yiyecek ve İçecekler”, dördüncü sırada “Tarihi Şahsiyetler”, beşinci sırada “Oyunlar”, altıncı sırada “Merasimler” ve yedinci sırada “Giysiler” yer almaktadır. “Müzikler” ile ilgili ise herhangi bir yöre ismi yer almamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının gerekli bilgilerle birlikte yöresel kavramlara bu ders kitaplarında daha fazla yer vermeye yönelik çalışmalar yapması beklenmektedir. Özellikle Hayat Bilgisi ders kitaplarında yöresel kavramlarla ilgili isimlere yer verilmesi bir gereklilik olarak düşünülmelidir.

Ders kitaplarında yöre ismi olarak 132 kez il ismi ve 2 kez de bölge ismi yer almaktadır. Bu illerden sayısal olarak Konya ilk sırayı alırken, ikinci sırayı İstanbul, üçüncü sırayı ise Kayseri, Kastamonu ve Sivas almaktadır. Bölgelerden sadece Karadeniz Bölgesi yer almakta olup yer alma sayısı 2’dir. Ders kitaplarında geçen yöre isimleri, 32 farklı il ve 1 bölgeden oluşmaktadır. Bu sayı, Türkiye’nin toplam il sayısının yarısı bile olmayıp %39,51’lik orana karşılık gelmektedir. Bu illerin bölgelere göre dağılımı değerlendirildiğinde, her bölgeden illerin yer aldığı görülmektedir. Öte yandan, Türkiye’nin 7 bölgesinden sadece Karadeniz Bölgesi ile ilgili yöresel özelliklerden söz edilmektedir. Eğitimin genel amacı “bireyin toplumsallaştırılması”; temel eğitimin amacı da “bireyi hayata hazırlamak” olduğuna göre, Milli Eğitim Bakanlığı bu iki gerekçeden hareketle, ders kitaplarında öncelikle mümkün olduğu kadar diğer yöresel kavramların ilgili olduğu iller ve bölgelere yer vermekle beraber, diğer iller ve bölgelerle de ilgili yöresel kavramlara yer vermek için çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

AĞIN-HAYKIR, Hülya., KAPLAN, Hüseyin., KIRYAR, Ali., TARAKCI, Rasim. ve ÜSTÜN, Ercan, (2017), *Ortaokul Türkçe 5 Ders Kitabı*, (MEB Ders Kitapları) İstanbul: Bilnet Matbaacılık.

AKGÜL, Kamil., AYDINBELGE, Münteha., BALCI, Seçkin. ve TANYERİ, Tuncer, (2017), *İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 1*, Ankara: MEB Ders Kitapları.

AKIN, Bülent, (2018), “*Kültürel Bellek ve Müzik*”, Eurasian Journal of Music and Dance, 13: 101-117.

AKKOL, Mümtaz Levent, (2018), “*Türkiye’deki Müzik Eğitiminde Toplumsal ve Ekonomik Statüye Dayalı Eşitsizlikler*”, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, XVI, 1: 463-492

AKTI, Ümit, (2018), “*Tarihi Şahsiyetler Ve Mekânların Günümüz Kolektif Tasavvurundaki Değeri Ve Yeri (Kütahya İli Örneği)*”, İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi, III, 2: 124-148.

ALKAN, Cevat, (1979), *Eğitim Ortamları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

ALVER, KÖKSAL, (2010), “*Emile Durkheim Ve Kültür Sosyolojisi*”, Sosyoloji Dergisi, 21: 199-210.

ARHAN, Serdar., BAŞAR, Sema ve DEMİREL, Tuncay, (2017), *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı*, Ankara: MEB Ders Kitapları.

ASLAN, Ali, (2017), *İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 2 (1.Kitap)*, Ankara: Yıldırım Yayınları.

ASLAN, Ali, (2017), *İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 2 (2.Kitap)*, Ankara: Yıldırım Yayınları.

ASLAN, Ali, (2017), *İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 2 (3.Kitap)*, Ankara: Yıldırım Yayınları.

ASSMANN, Jan, (2015), *Kültürel Bellek*. Ayşe Tekin (Çev.). İstanbul: Ayrıntı

AYAS, Güneş, (2015), *Müzik Sosyolojisi: Sorunlar, Yaklaşımlar ve Tartışmalar*. İstanbul: Doğu Kitapevi.

AYAZ, Nurettin ve TÜRKMEN, Büşra Meltem, (2018), “*Yöresel Yiyecekleri Konu Alan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi*”, Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, XII, 1: 22-38,

AYHAN, Fatma, (2017), “*Muğla ili Milas ilçesi Çomakdağ Kızılağaç Köyü Geleneksel Kadın Giysileri*”, Vocational Education (NWSAVE), XII, 4: 20-39.

BAŞARAN, Uğur, (2019), “*Oyunun Toplum Üzerindeki Etki Gücü Ve Şaban Pa-bucu Yarım Örneği*”, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, XXII, 27: 611-623.

BAYRAKTAR, Gülşah, (2019). “*Sanatta Sosyal Bir Organizma: Eşya*”, İdil Dergisi, 59: 890-904.

BEGBİE, Jeremy. S, (2000), *Theology, Music & Time*, Cambridge University Press, Port Chester.

BEKTAŞ, Kaan ve ŞEKER, Mustafa, (2020), “*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarihi Şahsiyetlere Yönelik Zihinsel İmajı ve Görüşleri*”, Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi, II, 3: 527-536.

BIYIKLI, Hatice ve ÖZTAŞ, Yaşar, (2017), *İlköğretim 4.Sınıf Türkçe Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (1.Kitap)*, Ankara: Doku Yayıncılık.

BIYIKLI, Hatice ve ÖZTAŞ, Yaşar, (2017), *İlköğretim 4.Sınıf Türkçe Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (2.Kitap)*, Ankara: Doku Yayıncılık.

BIYIKLI, Hatice ve ÖZTAŞ, Yaşar, (2017), *İlköğretim 4.Sınıf Türkçe Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (3.Kitap)*, Ankara: Doku Yayıncılık.

BİLGİN, Nuri, (2013), *Tarih ve Kolektif Bellek*, İstanbul: Bağlam.

BOLAND, Beth. M, (2002), “*Historic Places: Common Ground for Teachers and Historians*”, OAH Magazine of History, XVI, 2: 19-21

BOZYER, Hazal, (2020), *Hafızayı Eşyayla İnşa Etmek: Refik Halid Anlatısında Eşya-Hafıza İlişkisi*, Edebiyat Eleştirisi Dergisi, 14: 29-59

CENGİZ, Recep, (2011), “*Sosyolojik Bir Olgu Olarak Müzik (Tokat Örneği)*”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, IV, 18: 363-379

CİVELEK, Davut., YILMAZ-GÜNDÜZ, Derya ve KARAFİLİK, Fatma, (2017), *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 1*, Ankara: MEB Ders Kitapları.

ÇAPAR, Gizem Ve YENİPİNAR, Uysal, (2016), “*Somut Olmayan Kültürel Miras Kaynağı Olarak Yöresel Yiyeceklerin Turizm Endüstrisinde Kullanılması*”, Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 4: 100-115

ÇELTİK, Elif, (2017), *İlkokul Türkçe Ders Kitabı Öğrenci Çalışma Kitabı 2 (1. Kitap)*, Ankara: Dikey Yayıncılık

ÇELTİK, Elif, (2017), *İlkokul Türkçe Ders Kitabı Öğrenci Çalışma Kitabı 2 (2. Kitap)*, Ankara: Dikey Yayıncılık.

ÇELTİK, Elif, (2017), *İlkokul Türkçe Ders Kitabı Öğrenci Çalışma Kitabı 2 (3. Kitap)*, Ankara: Dikey Yayıncılık

DANACIOĞLU, Esra, (2001), *Geçmişin İzleri*, İstanbul: Tarih Yurt Vakfı Yayınları.

DİNÇ, Erkan., ERDİL, Mehmet ve KEÇE, Murat, (2011), “*Uşak Üniversitesi Öğrencilerinin Tarihi ve Kültürel Eserler Hakkındaki İlgisi ve Farkındalıklarının İncelenmesi*”, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, IV, 2: 267-285.

DURAN, Erol ve SEZGİN-TUFAN, Betül, (2017), “*İlkokul Türkçe Ders Kitaplarında Oyun ve Oyuncakların Kullanımı*”, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, III, 1: 16-28.

EVİRGEN, Ömer Faruk., ÖZDURAL, Zuhul., ÖZKAN, Jülide ve ÖZTÜRK, Suna, (2017), *İlkokul Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 4*, Ankara: MEB Ders kitapları.

EVİRGEN, Ömer Faruk., ÖZKAN, Jülide., ÖZTÜRK, Suna ve ÖZDURAL, Zuhale, (2017), *Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 5*, MEB Ders Kitapları, İstanbul: Bilnet Matbaacılık

ÖZDEMİR, Melda ve GÖKÇEARSLAN, Aarmağan, (2017), *Anadolu Geleneksel Sıraç Kadın Giyimi*, Vocational Education (NWSAVE), XII, 1: 1-19.

GÖZÜTOK-TAMDOĞAN, Zehra, (2019), “*Mağrib’de Mevlid-İ Nebi Merâsimleri*”, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 50: 99-132.

GÜREŞÇİ, Ertuğrul, (2019), “*Ahi Evran’ın Yaşamı İle İlgili Tartışmalar Ve Yaklaşımlar*”, TEFM 2019 Bildiri Tam Metinler Kitabı, PHTP 2019 Symposium Proceedings 24-26 Ekim 2019.

İLKHAN-SÖYLEMEZ, Duygu, (2020), “*Tarihi Eserlere Erişilebilirlik: Konya Tarihi Kent Merkezi Örneği*”, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, “Erişilebilirlik” Özel I, Özel Sayısı: 165-191.

İNALCIK, Halil, (2006), Ankara Üniversitesi Rektörlüğü 100. Yıl Salonu’nda sunduğu “*Tarih ve Politika*” konulu konferans.

KABAPINAR, Yücel. ve SAĞLAMGÖNCÜ, Ahmet, (2017), *Investigation of the history of material in social studies courses: the history of material? What next?*, Er-ciyes Journal of Education, I, 1: 1-21.

KAHRAMAN, Esra., KILIÇ, Ahmet ve AKYOL, C, (2018), “*Tarihi Ve Kültürel Farkındalık (Niğde’nin Tarih Ve Kültür Karıncaları-2 Projesi Örneği)*”, Journal of Awareness, III, 5: 665-682.

KAPULU, Seyfinaz. ve BAYRAM, Özen, (2017), *İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 3 (1.Kitap)*, Ankara: Sevgi Yayınları.

KAPULU, Seyfinaz. ve BAYRAM, Özen, (2017), *İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 3 (2.Kitap)*, Ankara: Sevgi Yayınları.

KAPULU, Seyfinaz. ve BAYRAM, Özen, (2017), *İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı 3 (3.Kitap)*, Ankara: Sevgi Yayınları.

KARAKAYA, Fatih ,M., MİDİLLİ, Aliye ve GÜVEN, M. Necati, (2017), *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 6*, Ankara: Sevgi Yayınları.

KASAPOĞLU-AKYOL, Pınar ve KUTLU, M. Muhtar, (2020), “*Kör Keçiden Körebeye: Oyun İçinde Oyun*”, Antropoloji, 39: 103-109.

KESER, Hafize, (2004), “*İlköğretim 4. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkerlerine Göre Değerlendirilmesi*” Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, II, 3: 261-280

KURT, L. Müjde, (2017), “*Kamuya Mal Olmuş Kişi Kavramı*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, LXVI, 3: 581-604.

MANDACI, Ebru, (2017), “*Arkeolojik Bulgular Ve Çivi Yazılı Kaynaklar Işığında Eski Mezopotamya’da Giyim Kültürü*”, CÜ Sosyal Bilimler Dergisi, XLI, 2: 55-79.

MAZLUM, Özge ve MAZLUM, Fehmi Soner, (2016), “*İlköğretim 4. Sınıf Ders Kitaplarının Görsel Tasarımına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*”, Sanat Eğitim Dergisi, IV, 1: 1-18.

MEYDAN Cemal ve Guliyeva, Minara, (2020), “*Oğuz Türklerinde Giyim Kuşam: Dede Korkut Örneği*”, Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, 5: 169-191.

MISIRLI, İrfan., AVCI, Muharrem ve KOÇ, Dilara Eylül, (2019), *Kastamonu'nun Manevi İklimi*, Kastamonu: Detay Yayıncılık.

OCAKOĞLU, Nuran, (2018), “*Osmanlı Sarayı Kadın Giysileri Ve Günümüz Giysi Tasarımına Bir Uyarılama*”; Ulakbilge, VI, 30: 1537-1548.

ÖNGEN, Orkun, (2020), “*Müzik-Toplum İlişkisi Bağlamında Sokak Müzisyenliği*”, idil, 70: 1015-1026.

ÖZDEMİR, M., YETİM, Fatma ve KÖKLÜ, Hülya, (2008), “*Bolu İli Mengen İlçe-si'nde Kadın (Gelin) Kıyafet Geleneği*”, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, I, 2: 108-122.

ÖZKAN, R, (2010), “*Türk Eğitim Sisteminde Himayeci Değerler: İlköğretim Ders Kitapları Örneği*”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, VII, 1: 1124-1141.

PALABIYIK, Kazım, (2017), *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3 (1.Kitap)*, Ankara: Nova Yayıncılık.

PALABIYIK, Kazım, (2017), *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3 (2.Kitap)*, Ankara: Nova Yayıncılık.

PALABIYIK, Kazım, (2017), *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3 (3.Kitap)*, Ankara: Nova Yayıncılık.

RİCHARDS, Greg, (2012), “*An Overview Of Food Tourism Trends And Policies. Food and the Tourism Experience: The OECD Korea*”, Workshop, 13-46.

ROY, William. G, (2006), “*Book Rewiew; After Adorno Rethinking Music Sociology, Tia DeNora*”, Current Musicology, 86: 111-114.

SAGIR, Adem, (2012), “*Bir Yemek Sosyolojisi Denemesi Örneği Olarak Tokat Mutfağı*”, Turkish Studies, VII, 4: 2675-2695.

SARIOĞLAN, Mehmet ve Yalın, Gülhn, (2021), *Edremit Körfezine Özgü Yöresel Yiyecek-İçecek Öğelerinin Gastronomi Turizmine Kazandırılması*, Lyon- Fransa: Livre de Lyon.

SÜMER, Fatma, Kevser., MUŞTU, Gülşah ve ŞENGÜL, Sinan, (2017), *Ortaokul Türkçe 6 Ders Kitabı*, Ankara: MEB Ders Kitapları.

ŞAHİN, İlkay, (2008), “*Dinî Hayatın Ritmi: Ritüel ve Müzik*”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, XLIX, 2: 269-285.

ŞENGÜL, Serkan ve TÜRKAY, Oğuz, (2016), “*Akdeniz Mutfak Kültürünün Gastronomi Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi*” Journal of Tourism and Gastronomy Studies IV/Special, 1: 86-99.

ŞENGÜL Serkan ve TÜRKAY, Oğuz, (2015), “*Bölge Restoran Menülerinin Belirlenmesinde “Yöresel Mutfaklar” Eğitiminin Kullanılması: Mudurnu Örneği*”, Electronic Journal of Vocational Colleges, UMYOS Özel Sayısı 4: 1-6.

TOKLU, Neşet, (2002), “*Değerlerin Dilemması: Subjektiflik ve Objektiflik*”, Bilgi ve Değer, Ankara: Vadi Yayınları.

TÜFEKÇİOĞLU, Hayati, (1997), “*Ders Kitapları Üzerine Yapılmış İki Çalışma ve Yetişkinlere Okuma Yazma Öğreten İki Kitap Hakkında İnceleme*”, Sosyoloji Dergisi, III, 4: 61-89.

ÜNAL, Fatma, (2013), “*İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Halk Kültürü Öğelerinin Değerlendirilmesi*”, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Sosyal Bilgiler Öğretimi Özel Sayısı, 14: 611-644

ÜNAL, Fatma., ÖZDEMİR, Hasan., ÜNAL, Mehmet., EVİRGİN, Ömer, Faruk., DAĞ, Özgül ve KUTAY, Selim, (2017), *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 7*, Ankara: MEB Ders Kitapları.

VATANDAŞ, Saniye, (2020), “*Oyun Ve Oyuncak: Teknolojik Ve Toplumsal Dönüşüm Sürecinde Oyun Ve Oyuncanın Anlamsal Ve İşlevsel Değişimi*”, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, XI, 28: 913-930.

YILDIRIM, Recep, (2017), *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı*, Ankara: Ez-De Yayıncılık.

YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan, (2018), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.

Extended Abstract:

Societies try to define their social identities with their cultural values. They consider it an important responsibility to transfer these cultural riches to future generations in order to keep them alive.

In order to continue to exist and survive for a long time, every society imposes sanctions on new generations, which consist of rules and values that are appropriate for the social structure. Because “it is these shared values that make social life possible”.

Since education is generally expressed as the process of “socialization of the individual”, societies also strive to bring the elements that make up their social characteristics to their own individuals through education and educational institutions. Educational institutions are effective tools in the socialization and cultural acquisition of individuals. Education systems, which are responsible for ensuring that individuals have socio-cultural gains in a purposeful, programmed and planned way, try to fulfill these responsibilities with textbooks.

The education system of a society is important in determining that society’s view of life and the type of person it tries to raise. Since textbooks are also important materials of education systems, it is possible to obtain information about the characteristics of societies in different periods by examining the textbooks taught in an education system. Because textbooks “have the feature of being able to carry clues in terms of reflecting the dominant politics of the period they belong to and the social structure of this period”. In addition, textbooks are materials that contribute to the formation of a common culture in the society, the establishment of a bridge between the past and the present, the present and the future, and the development of a common understanding.

Education, which can also be defined as the deliberate enculturation process, aims to provide individuals with the culture, social life styles and behavior patterns of the society through textbooks. For this reason, textbooks are educational resources that contain information about the socio-cultural elements of society. The textbooks of every society are full of cultural richness belonging to the society. Because cultural values are the basic social dynamics that keep the society alive and create awareness.

Expressing that the world is moving towards one type of culture from food culture to clothing culture, from production techniques to artistic understanding, Öztürk and Otluoğlu draw attention to that many originalities such as clothing, architecture and art, which were used to separate nations and cultures in the 19th century, are increasingly facing extinction. This extinction, which leads humanity to cultural poverty, ensures that local cultures gain importance. However, Turkish folk culture still preserves its originality, richness and diversity. It must be admitted that maintaining these qualities depends on their ability to be passed on to younger generations.

Emphasizing that countries see their cultural values as a valuable heritage of the whole society and try to protect them, McKercher states that this will help the society to understand the continuity of the cultural heritage and the richness of human life, to establish a bond with the past and to understand the present. At the same time, the fact that understanding cultural heritage can form the basis of the lives of today and future generations should not be ignored.

Clothing, food and beverages, historical figures and artifacts, games, goods, music and ceremonies are considered as the basic elements of the cultural heritage of societies. While societies try to express their cultural identities with these themes, they aim to create a sense of belonging in their individuals. Expressing some of the information in the research on these themes will contribute to the importance of the research. Textbooks, which are indispensable for the education-teaching process, have an important role in helping growing and developing individuals gain information about the socio-cultural elements mentioned above in basic education, which is the first step of social life after the family. It is worth researching how much and how these elements are included in the textbooks, and in which regions they are included.

The purpose of the research is to examine the Life Sciences, Social Studies and Turkish textbooks in terms of local concepts and to make the necessary evaluations. Within the framework of this basic purpose, answers to the following questions were sought: Which regional concepts are included in the Life Sciences, Social Studies and Turkish textbooks? What categories do these regional concepts fall into? Which provinces are these regional concepts related to? Which regions are these regional concepts related to?

In this study, in which Life Sciences 1-3, Social Studies 4-7 and Turkish 1-8 textbooks were examined according to purposive sampling in terms of local concepts, document analysis technique based on qualitative research method was used. In the application of the technique, considering the stages of “reaching documents, checking originality, understanding documents, analyzing data and using data”; the books were accessed from the website of the Ministry of National Education, their originality was checked, the expressions related to the local features in the books were analyzed in a meaningful way and the necessary controls were made, “Clothing”, “Food and Drinks”, “Historical Personalities”, “Historical Artifacts”, “Games”. , “Items”, “Music” and “Ceremonies” were categorized and digitized.

When a general evaluation is made in terms of local concepts, there are 395 different concepts in total related to “Clothing”, “Food and Drinks”, “Historical Personalities”, “Historical Artifacts”, “Games”, “Items”, “Music” and “Ceremonies” in the Life Sciences, Social Studies and Turkish textbooks. Only about one-third of these concepts have the name of the related region. This rate is quite low. For this, the Ministry of National Education should work to include more local concepts in the textbooks together with the necessary information.

While there are no local names related to regional concepts in Life Sciences textbooks, there are 112 local names in Social Studies textbooks and 33 local names in Turkish textbooks. Here, we see the Social Studies textbooks as the textbooks in which the names of the regions related to the regional concepts are mostly included. On the other hand, when the concepts in which the name of the region is stated are evaluated numerically, “Historical Artifacts” takes the first place; “Items” in the second place; “Food and Drinks” in the third place, “Historical Figures” in the fourth place, “Games” in the fifth place, “Ceremonies” in the sixth place and “Clothes” in the seventh place. Regarding “music”, there is no local name. It is expected that the Ministry of National Education will carry out studies to include more local concepts in these textbooks,

together with the necessary information. It should be considered as a necessity to include names related to local concepts, especially in Life Studies textbooks.